

Constantin STERE: "Ororile din Basarabia"

Coloanele ziarelor sunt din nou pline cu „ororile din Basarabia”. Această temă revine periodic în discuțiile din presă și din când în când chiar în Parlament. În ultimele zile ale sesiunii actuale, au fost anunțate mai multe interpelări care denunțau acte de jaf cu mâna armată, asasinate și alte crime săvârșite în Basarabia de diferiții reprezentanți ai autorităților.

Guvernul a fost silit să recunoască executarea unora din aceste grozăvii și să făgăduiască „anchete” și „sanctiuni”.

Nici una din aceste învinuirile aduse cu acest prilej administrației din Basarabia nu a fost categoric dezmințită de Guvern.

N-am intențiunea să adaog noi fapte senzaționale în această privință. Adevărul este bine cunoscut de oricine vrea să vadă și s-audă. Și chiar faptul că rezultatele anchetei parlamentare au fost înmormântate în comisiune și n-au fost aduse în discuția publică, vorbește de la sine asupra constatărilor pe care a trebuit să le facă comisiunea.

Am luat condeiul mai mult să învederez confuziunea în spiritele cele mai bine intenționate relativ la „ororile din Basarabia”.

Cei mai mulți cred că își fac datoria denunțând opiniei publice un fapt precis de arbitrar și cerând anchete și sanctiuni.

Deja această atitudine, mi se

pare, dovedește numai că puțină lume își dă seama de situația reală din Basarabia.

Oricât de mari și de strigătoare la cer ar fi actele izolate de samovolnicie denunțate opiniei publice, - și în adevăr se săvârșesc grozăvii înspăimântătoare, - nu în ele este centrul de gravitate al chestiunii. Și chiar dacă toate „anchetele” și „sanctiunile” pentru cazurile izolate n-ar fi fost numai fiorituri* de retorică guvernamentală, lucrurile încă n-ar fi stat cu mult mai bine.

Faptul grozav în toată puterea cuvântului este regimul însuși căruia este supusă Basarabia.

Trei milioane de suflete trăiesc în afară de legi și sunt, în mod normal, la discrețiunea oricărui agent administrativ de la cel mai de sus până la cel mai de jos. Toate garanțiile unei vieți cetățenești organizate și ocrotite de legi lipsesc.

Un stat modern nu se poate înțelege fără un minim de aceste garanții.

Basarabia nu cunoaște nici una.

Dacă ne vom întreba, de pildă, în ce măsuri Basarabia se poate bucura de libertatea individuală, libertatea presei, de justiția independentă și imparțială, nu poate fi nici o îndoială în ce privește răspunsul.

Orice basarabean poate fi arestat de orice agent al forței publice, menținut în închisoare

după plac.

Un cetățean basarabean n-ar în această privință nici un mijloc de apărare legală, afară doar de plângerea către șeful agentului abuziv care-l expune numai la noi prigoniri.

Libertatea presei? Nicăieri cenzura nu servește mai mult pentru a acoperi „netrebniciile” administrației ca în Basarabia.

Justiția independentă și imparțială? S-a pierdut până și noțiunea de justiție. Un om poate fi condamnat și executat cu procedura cea mai sumară de către „tribunale” improvizate

te, necunoscute de nici un text de lege în condițiuni de care popoarele civilizate nici pentru timp de război nu le-ar putea tolera.

Și când lipsesc garanțiile legale de libertate individuale, libertatea presei, justiția independentă și imparțială - acești trei stâlpi ai „statului de drept” - ne putem mira că în Basarabia viața, onoarea și averea cetățenilor sunt la discreția celui dintâi ajutor de subprefect, jandarm rural sau chiar a oricărui caporal-șef de echipă?

Grozăviile izolate care pă-

trund în presă sunt un produs fatal al acestui regim. Toate „anchetele” și „sancțiunile” nu pot da nici un rezultat și n-au nici o însemnătate câtă vreme rămâne în picioare oroarea sistemului însuși pe care nici negrii din coloniile africane nu îl pot invidia.

În Africa e cel puțin spațiu, sunt păduri virginal, în care populația se poate ascunde și cu prețul unei existențe mizerabile și sălbatică să aibă cel puțin siguranța zilei de mâine.

Dar unde ar putea fugi negrii din Basarabia de urgia unei administrații, care se zice că i-a mântuit de jugul rusesc?

Mulți ne vor spune că regimul excepțional din Basarabia e necesar pentru a stârpi „banditismul” și „bolșevismul”.

E o concepție naivă, care, după atâtea experiențe istorice, singura poate caracteriza nivelul de cultură și educație civică din cercurile noastre administrative. Niciodată nu se poate stârpi banditismul dacă administrații nu se bucură de simpatia și sprijinul populației.

Dar populația din Basarabia, din toate straturile sociale, vede un dușman în orice reprezentant al autorității. Și cine omește ar avea drept să-i aducă vreo învinuire pentru aceasta?

Mai mult. Actele de banditism și bolșevism chiar când

nu sunt de a dreptul inventate, pentru a justifica menținerea regimului excepțional, sunt de cele mai multe ori un produs direct al acestui regim.

Un om torturat, jefuit, a cărui cinste familială a fost grozav atinsă, în neputință de a găsi nicăieri dreptate, în urma unui act de desperare, adesea nu mai are altă ieșire decât calea tradițională a haiduciei, calea pădurii.

Dar Basarabia nefiind în Africa, pentru a putea trăi, el iese din cadrul vieții normale, - suntem în fața unui „bandit” sau „bolșevic” în toată regula.

Oricât s-ar „înăspri” starea de asediu, oricâte noi comandamente s-ar suprapune în Basarabia, situația s-ar putea, numai în aceste condiții, agrava încă și mai mult, justificând noi înăspri și noi comandamente supra-superioare, provocând alte acte de „banditism” și „bolșevism”.

Cum s-ar putea rupe acest cerc vicios?

Și mă întreb: n-au putut folosi bărbaților noștri de stat măcar lecțiile lor de istorie din liceu?

A fost vremea în Anglia când un călător, ieșind din zidurile Londrei, trebuia să-și scrie testamentul. Bande de tâlhari infectau nu numai toate potecile și drumurile de țară, dar chiar și

străzile orașelor mari.

Lupta se ducea împotriva acestui banditism și „bolșevism” cu strășnicie.

Contemporanii ne descriu copacii de pe marginea drumurilor pe care atârneau spânzurații ca niște „pere”.

În legislația penală engleză se numărau peste 200 de infracțiuni care atrăgeau după sine pedeapsa cu moartea.

Astăzi, în Anglia nu mai este pedepsită cu moartea decât o sigură infracțiune, - omorul cu premeditare.

Strășniciile administrative au trecut demult de lumea legendelor. Și totuși banditismul și „bolșevismul” sunt necunoscute.

Pentru ce?

Și pentru ca să vorbim de „provincii unite”. Anglia sub George III, care este ultimul rege cu veleități de absolutism, a pierdut coloniile americane, cu toate că ele au fost locuite pe atunci de o populație curat englezească.

Iar Anglia de astăzi, după ce a cucerit prin forța armelor Transvaal cu populația lui străină, nu are nici o grijă pentru viitorul acestei provincii.

Generalul Smuts, unul din comandanții armatei care se lupta împotriva Angliei, este unul din reprezentanții cei mai loiali și devotați ai imperialis-

mului britanic.

Pentru ce?

E un singur răspuns.

Prin teroare și opresiune astăzi nu se mai pot cimenta statele.

Numai regim de libertate cetățenească, dezlănțuind toate energiile, poate închea și toate forțele vii ale unui popor.

În ce privește Basarabia, problema se pune în fața bărbaților noștri de stat foarte simplu și foarte limpede.

Populația rurală a acestei provincii, care a suferit enorm sub jugul țarist, e în majoritate covârșitoare de origine românească. Nu eram în drept să ne așteptăm la simpatia firească a țărănimii moldovene care nu ne cerea decât un minim omenie și orânduială?

Populația orășenească, în majoritatea evreiască, nu avea de asemenea nici un fel de simpatie pentru de regimul rusesc sub care, era atât de crunt prigonită. Și aici, un regim de omenie și libertate cetățenească ne putea dar da toate chezașurile pentru viitor.

Ce orbire ne-a adus la infernul de astăzi din Basarabia? Cine avea interesul să semene în suflete deznădejdea și ura împotriva regimului românesc? Și undeva ne va duce acest sistem de ocărnuire?

Pentru cei ce scrutează trecutul și pentru cei care își dau seama de vremurile prin care trecem, răspunsul nu este îndoielnic.

E un daltonism istoric care în momente critice împiedică vederea clară a puterilor zilei.

Pentru viitorul Basarabiei și al țării întregi, dorim din suflet, câtă vreme nu e prea târziu, ca cei care au răspunderea să-și dea, în sfârșit, seama de realitate.

Nu avem multă vreme de pierdut. Numai un regim de legalitate și libertate cetățenească desăvârșită ne mai poate scăpa.

Pe calea „înăspriilor” stării de asediu și a comandamentelor extraordinare mergem sigur spre peire.

(„Aurora”, I, nr.65, 7 ianuarie 1922, p.1)

